

DEN GRØNLANDSKE SKOLE

Af skoledirektør *M. Gam*, Godthåb

Under den overordentlig gennemgribende omvæltning og udvikling, der nu er ved at ske i Grønland, vil den grønlandske skole få en central plads. Uden mere oplysning vil det nye ikke kunne gennemføres og lykkes. Denne oplysning vil det i hovedsagen være skolens opgave at fremme — direkte og indirekte.

Vi vedkender os denne opgave inden for skolen. Vi ved, at vi skal opdrage den kommende slægt, det nye Grønlands grundpille. Hvis denne slægt skal blive skabende, producerende — hvad den skal, for at nyordningen kan føres igennem — så må skolens arbejdsform til dels omlægges. Nye undervisningsformer må indføres. En ny ånd må indblæses skolearbejdet. Børnene må sættes i gang med selv at skabe og føle glæden derved. Der må bringes noget til at spire i dem, noget, som kan vokse videre ude i livet og gavne der.

Men en ny grønlandsk skole skabes ikke med eet slag. Den skal vokse frem. Og hvis det lykkes at skabe en levende og aktiv skole, da vil dens betydning komme til at kendes, og da er den nye lovs rammer udfyldt.

Men lov og bevillinger og indsats udefra gør det ikke alene. Det er det, der kommer indefra, der vil få den største betydning.

Det grønlandske folk skal stå sammen om skolen i tro på den. Forældre og samfund må stå bagved og støtte og opmuntre. Vekselvirkningen skal i gang mellem skole og hjem. Gennem sine forældrerepræsentanter skal befolkningen vise sin skoleinteresse.

Der kræves aktivitet ude i livet af den grønlandske befolkning, og der kræves aktivitet i skolen. Og det er på denne aktivitet, vi skal opbygge den nye skole i Grønland.

Den grønlandske skole er et ægtefødt barn af den danske skole, men den er den grønlandske kirkes adoptivbarn gennem hele kolonisationstiden. Nu kan dette plejebarn stå på egne ben, og det er da også fra 1950 kommet til at stå alene. Skolen og kirken går nu hver sine veje, og det må hilses med glæde af begge parter. Kirken får tid og muligheder for at sætte ind på det kirkelige, sociale og kulturelle område, og skolen får den selvstændighed, den som skole har krav på, og uden hvilken den næppe ville kunne nå langt nok.

Men helt sagt farvel til hinanden har skole og kirke dog ikke. Kateketerne må arbejde begge steder, og dette forhold kan ikke inden for en overskuelig fremtid ændres. De mange små pladser, der stadig vil være, må klare sig med den samme mand i skole og kirke.

Gennem de mange år fra Hans Egedes dage til vore har kirken i Grønland under uendelig mange vanskeligheder opbygget den grønlandske skole. Det lykkedes den allerede for en menneskealder siden at „udrydde“ analfabetismen. Der blev — om end med beskedne resultater — gjort et arbejde med at lære grønlænderne dansk. Og da man for 25 år siden satte stærkere ind med denne undervisning, fordi grønlænderne selv krævede det, så var der også her fra kirkens side lagt et vist grundlag at bygge videre på.

På samme tid begyndte skolens egne folk, lærerne, at få mere og mere indflydelse på undervisningen og dens metoder. Denne naturlige udvikling skred videre frem i årene op imod, under og lige efter krigen, og det var derfor temmelig ligetil, at man i grønlandskommissionen hurtigt nåede frem til forslag om en definitiv adskillelse af kirke og skole. Og det kan tilføjes, at i de to år, denne adskillelse har været gældende, har resultaterne deraf været tilfredsstillende.

Men hvor interessant det end kunne være at fremdrage træk fra skolen i Grønland, som den var før 1950, og måske særlig fra seneste årtier, så ville det dog ikke være på sin plads her i en kortere artikel at gøre det, da pladshensyn vil kræve, at det særlig bliver den nye grønlandske skole, der behandles.

Den nye grønlandske skoles opbygning er efter „Lov om skolevæsen i Grønland“ af 27. maj 1950 følgende:

I Godthåb er der en *skoledirektion* med landshøvdingen som formand og provsten og skoledirektøren som medlemmer. Denne direktion træffer bestemmelse om alle forhold vedrørende skolevæsenet, for så vidt de ikke er henlagte til andre myndigheders afgørelse. Skoledirektionen fører tilsyn med alle skoler, altså med skoler af enhver form, og den har kaldsret til embeder, der ikke besættes af kongen eller statsministeren. Kateketerne ansættes således som lærere af skoledirektionen og kan så tillige af provsten beskikkes til at forrette kirkeligt arbejde.

Skoledirektøren er forretningsførende medlem af skoledirektionen, idet han passer korrespondancen og på rejser fører tilsyn med skolerne.

Da det er ham umuligt at overkomme at føre grundigt tilsyn med alle skoler hvert år, skal der ansættes *skoleinspektører* som hans hjælpere, og de bliver ledere af et *skoledistrikts* børneskoler. Der bliver på vestkysten 11 sådanne skoledistrikter, hvert med omkring 400 børn. I visse tilfælde vil skoleinspektøren tillige være leder af distriktets hovedskole. Men i nogle byer vil der dog blive ansat særlige *skoleledere*, især da hvor der er dobbeltsprogede skoler. Såfremt ingen af distriktets lærere måtte være kvalificeret dertil, kan præsten beskikkes som skoleinspektør, men dette vil dog næppe ske undtagen i tilfælde, hvor ingen af lærerne har tilstrækkelig kendskab til det grønlandske sprog.

I hver kommune — der kan være mere end een kommune i et skoledistrikt — nedsættes efter statsministerens nærmere bestemmelse et *skoleudvalg*, bestående af skoleinspektøren, præsten, formanden for vedkommende kommunalbestyrelse samt et af kommunalbesty-

relsen udpeget medlem. De nærmere bestemmelser for dette udvalgs virksomhed fastsættes også af statsministeren.

Men ikke alene kommunernes interesser bliver repræsenteret. Forældrene bliver det også gennem en *forældrerepræsentant* ved hver skole, valgt af de forældre, der har børn i den pågældende skole.

Børneskolen er den vigtigste del af den grønlandske skole, som folkeskolen er den vigtigste skoleform herhjemme. Oplysningen på bred basis sker gennem den. Men den grønlandske bebyggelse er spredt. Det er gennemgående små pladser med få børn, og der kan derfor kun få steder blive mulighed for en skole i nogenlunde stort format og med muligheder for moderne indretning med særlokaler og omfattende materialesamling. Og derfor vil børneskolens udvikling og fremgang også være afhængig af, om koncentration af befolkningen kan gennemføres. For kun i de større byer kan der blive mulighed for en fuldt udviklet moderne skole.

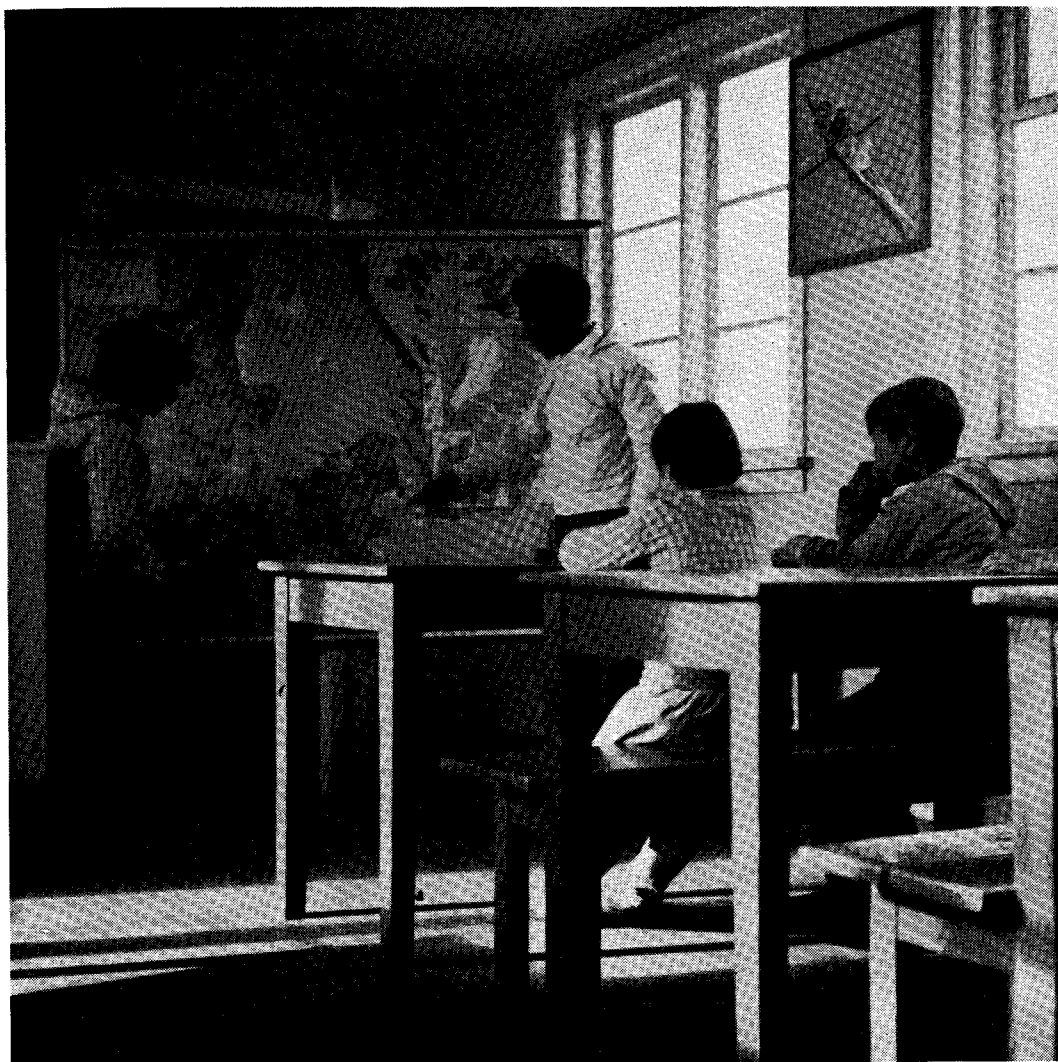
Der er skolepligt i 7 år, men forældrene kan dog også selv sørge for undervisningen, hvilket kun yderst sjældent praktiseres.

Lærerne er enten lærere med dansk lærereksamen eller med uddannelse på seminariet i Godthåb. Der virker i dag 45 danske lærere og lærerinder samt ca. 125 kateketer, hvoraf dog kun knapt 100 har eksamen fra seminariet, i Grønland. Der er blandt de danskuddannede lærere nogle grønlændere med fuld dansk seminarieuddannelse. Desuden virker ca. 40 „læsere“, folk helt uden uddannelse, på de allermindste og mest afsides liggende pladser. En fjerdedel af alle bopladser har en sådan „læser“. Vi håber, at både de små pladser og læserne vil forsvinde inden alt for længe.

Undervisningsfagene er religion, grønlandsk, dansk, regning, skrivning, historie, geografi, naturhistorie og sundhedslære. Tegning, gymnastik, sang, kvindelig håndgerning, husgerning og sløjd er fakultative fag ved de små skoler, men er, bortset fra gymnastik, husgerning og sløjd (af mangel på lokaler) optaget på timeplanen de fleste steder.

Blandt skolens fag vil dansk i de kommende år blive et af de allervigtigste. Man er nu kommet ud over stadiet, hvor man diskuterer, om — og i hvilket omfang — dansk skal indføres i Grønland. Spørgsmålet er nu blot, hvorledes man hurtigst muligt når mest muligt på kortest mulig tid. Som et vigtigt led i denne forbindelse er man i gang med udarbejdelsen af *en ny læsebog i dansk* efter de mest moderne principper. Børnene skal lige fra den første skoledag ledes ind i det danske sprog på en legende måde.

Et andet stort fremskridt på danskens område er *de dobbeltsprogede skoler* (A-B-skoler, som de kaldes). Af sådanne er der allerede fra 1950 oprettet fire, i Julianehåb, Godthåb, Holsteinsborg og Egedesminde. Og i år er børnene fra tredje skoleår på disse pladser delt i to linjer, en dansk linje, der gradvis gennem de sidste fem skoleår indfører mere og mere dansk, således at flere og flere fag får dansk som undervisningssprog —, og en grønlandsk linje, der bibeholder grønlandsk som undervisningssprog, men har dansk som fag.

Geografitime i skolen ved udstedet Kangatsiak

Foto: Jette Bang

Selv i den danske linje vil man stadig anvende grønlandsk i faget grønlandsk og i religion. Når man i de fire dobbeltsprogede skoler har høstet tilstrækkelige erfaringer, vil der også andre steder blive oprettet sådanne skoler, måske fire steder til. Og den dag, der er otte dobbeltsprogede skoler, vil der — især da hvis *kostafdelinger* for børn udefra er knyttet dertil — på disse skoler gå henimod halvdelen af alle grønlandske skolebørn. Det ses heraf, at der er et meget stort og lyst perspektiv i denne udvikling.

Men små skoler vil der fremdeles være en del af, og de må ikke glemmes, men også forbedres, både hvad lærerkræfter, bygninger og undervisning angår.

Et særligt kapitel omfatter *skolebygninger*. De hidtil forholdsvis små og beskedne skole-

bygninger vil i de større byer blive afløst af skoler, hvis størrelse og udstyr helt bryder med, hvad man tidligere har set i Grønland. Store planer er her lagt, og nogle af dem er allerede ved at blive ført ud i livet. Det er naturligvis særlig de dobbeltsprogede skoler og ungdomsskolerne, der vil blive udbygget i den store stil. Det bliver skoler med mange klasseværelser og fagskoler af enhver art, men der er taget al mulig hensyn til at holde skolebyggeriet på et både økonomisk og rimeligt niveau.

Undervisningsmateriellet og lærebøgerne vil ligeledes blive fornyet og gjort tidssvarende.

Det er af den allerstørste betydning for Grønlands fremgang og fremtid, at ungdommen på passende skoler kan få den uddannelse, landets behov kræver. Derfor vil *ungdomsskolerne* undergå ændringer. *Efterskolerne* vil i løbet af en halv snes år antagelig forsvinde. De vil da, om alt går som forudset, blive overflødige, idet den forbedrede børneskole skulle kunne give det nødvendige til erstatning. Som efterskolerne vil højskolen (begge fra 1925-loven) forsvinde.

I stedet for højskolen er i 1950 oprettet den nye fireårige *realskole*, hvis formål er at meddele eleverne samme kundskabsmængde som den danske mellem-realskole. Faget grønlandsk træder dog i stedet for tysk. I alle fag undtagen grønlandsk, religion og grønlandsk samfundslære er undervisningssproget dansk.

Det gamle to-årige *seminarium* bevares, men bliver senere i udviklingen tre-årigt. Dets undervisning kommer nu til at ligge på et højere plan end tidligere derved, at der nu kan bygges på realskolens resultater, hvorved visse realfag helt vil glide ud til fordel for mere pædagogik og praktisk skolegerning. Det tre-årige seminarium får to linjer, *en kateket- og en lærerlinje*.

Realskolen og seminariet har fælles leder, der benævnes *rektor*.

Grønlands største skolekompleks vil i de kommende 5–6 år rejse sig i Godthåb, hvor både den dobbeltsprogede skole, realskolen og seminariet foruden foreløbig efterskolen og senere *en husholdningsskole* og eventuelt *en dansk mellemskole* vil findes i sambygningskompleks. Foruden henimod 300 børn, grønlandske og danske tilsammen, vil der komme til at gå ca. 120 unge på disse skoler, en fordobling af det nuværende antal.

Nyt er det også, at der nu optages nye elever hvert år imod hvert andet hidtil, ja, før 1928 kun hvert tredje, — også en fremgang af betydning.

Blandt fremtrædende grønlændere i og uden for landsrådet har det længe været et ønske at få en *mellemskole efter dansk mønster*. Man har fra dansk side været imod denne tanke, idet man var bange for, at en sådan skole i Grønland alligevel ikke helt kunne give den samme uddannelse, i hvert fald ikke den samme udvikling, som en mellemskole i Danmark. Der kunne blive tale om en *horisontbegrænsning*. Men på et stærkt krav fra grønlandsk side (landsrådet) har man indført mellemskolen i skoleloven, men dog således, at den først gennemføres, når tiden er moden dertil, og der skal da høre en fuldstændig *dansksproget grundskole* til den, og mellemskolen skal selvfølgelig også være fuldt dansk-

sproget. Undervisningen skal lægges således til rette, at eleverne kan gå direkte videre i danske skoler hernede, f. eks. gymnasium, og dermed er vejen åbnet til derfra at gå ind på de højeste læreanstalter i Danmark. Denne gennemførte undervisningsmæssige ligestilling er stærkt ønsket af grønlænderne og må søges opnået.

Grønland har hidtil været næsten blottet for skoleformer, som ikke netop falder ind under den almindelige skole. Det er afgjort, at man har savnet sådanne fagligt prægede skoler. Det nye Grønland kan ikke undvære dem.

Den grønlandske kvinde, der nu har fået sin berettigede ligestilling med manden, vil i det nye Grønland få en betydning, der ligger ganske anderledes end hendes betydning i gamle dage. Den bliver mere udadvendt. Tidligere betød hendes dygtighed i hjemmet alt. Dette vil fremdeles være tilfældet, da større midler skal omsættes. Og hun må derfor have større oplysning og faglig husligpræget uddannelse. Men hendes deltagelse i det offentlige liv kræver også flere kundskaber, og dem må vi se at skaffe hende adgang til at få. Der bliver derfor givet hende lejlighed til på *husmoderskoler* at søge den nødvendige uddannelse, enten gennem vinterkursus eller gennem kortere sommerkursus, idet det er meningen, at skolerne af denne art skal have to kursus, et vinterkursus på otte måneder og et sommerkursus på tre. — Iøvrigt har hun nu adgang til enhver form for ungdomsskole.

En *teknisk skole* har i flere år været i gang i Holsteinsborg. Udover denne skole, der efterhånden skulle overgå til at blive en dagskole, vil der blive oprettet *tekniske aftenskoler* flere steder. Der findes i øjeblikket kun tekniske aftenskoler på få steder. Der vil endvidere være brug for en eller flere *fiskeriskoler*, forbundet med *søfartsskole*. En *radioskole* har været i gang, er standset for tiden, men er atter påkrævet.

For den unge, der ikke kommer på en af de nævnte ungdoms- eller fagskoler, er der adgang til undervisning i så at sige ethvert fag i *aftenskolen*, eventuelt *aftenhøjskolen*. Denne frivillige undervisning er ved at få de unges interesse. Omkring eet tusinde unge søger nu i vinterhalvåret gennem aftenskolen at udvide deres kundskaber.

Studiekredse breder sig også ud over kysten. Der er af „Folkevirke i Danmark“ udgivet nogle pjecer på grønlandsk (en af dem, om skolen, er to-sproget) til brug i studiekredse.

Vi er fra skolevæsenets side ikke tilfredse med kun at have børnene fra det syvende til det fjortende år, nogle unge helt til det toogtyvende. Vi ville gerne have fat i børnene fra det fjerde år, have dem i *børnehave*, knyttet til skolen, så de også gennem leg kunne begynde at tilegne sig dansk og på anden måde udvikles. En enkelt børnehave (i Holsteinsborg) drives delvis af staten. Red Barnet har oprettet en børnehave i Nanortalik, ved privat initiativ er der en lille børnehave sat i gang i nogle vintermåneder i Frederikshåb, og endelig gøres der, også ved delvis statshjælp, et forsøg i Egedesminde i vinter. Men skolen håber, at der efterhånden vil findes børnehaver i alle byer, knyttet til skolen, men med både kommunal og privat støtte. Vort mål er i hvert fald på den ene eller den anden måde at få børnehavetanken realiseret overalt, hvor der er brug derfor.

Den grønlandske skole er inde i en rig udvikling, men en støt og jævn udvikling. Og det er også målet. Ikke de store spring, men en naturlig og kontinuerlig fremgang, så „alting følges i naturens orden“. — Sådant sætter skolen sit mål og indretter sine planer og bestræbelser på at nå dette mål.

Den grønlandske slædehund Foto: W. Lüthy. Lauge Koch-ekspeditionen
er kraftig, stærk og udholdende, og den spiller stadig en fremtrædende rolle i såvel grønlændernes daglige liv som på arktiske ekspeditioner